

Replika „Pero Giunto“ recenzentui

Perskaičiusi „Pergalės“ 11 numeryje gana išsainiai, dalykišką D. Judelevičiaus recenziją, veikiau straipsnį — „Ginčytina, bet įdomu“ — apie H. Ibseno draminės poemos „Peras Giuntas“ vertimą, jų tarpe lietuviškai, „Vagos“ leidyklos išleistą 1972 m., matau reikala ši tą patikslinti bei paaiškinti, praverti savo kuklios vertėjiskos laboratorijos duris.

Visų pirmą — dėl kritikos adresato. R. Jablonskytės-Rimantienės darbas (kaip buvo susitarta leidykloje) ribojosi poemos teksto bei komentarų pažodiniu vertimu, pažymint eilėdaros schemas, ir konsultavimu, ieškant tiksliesnių prasmės nuansų. Apvelkiant meniniu rūbu, rimuojant, pažodininkas, suprantama, gerokai pasikeitė. Todėl visos esamos (ir būsimos) pastabos dėl vertimo poetikos, sintaksės, eiliavimo etc., o taiogi pageidavimai, tobulinant ir pritaikant ši akademinių (bent i toki pretenduota) vertimą teatrui, adresuotini šios replikos autorei.

Antra. Nuo J. Kossu-Aleksandriškio laiku, o gal dar seniau išviešpatavusi skambioji „Solveiga“) buvo mudviejų iškeista i kritiko ir kai kurių skaitytojų ausiai nemiela „Solveiga“, konsultuojant kompetentingam asmeniui, norvegiu aspirantui H. Rinhölmui (kompromisas tarp norvegiškai rašomos „Sólveig“ ir tariamos „Súlvei“).

Ir tos Sylveigos (ar Sylveigos) dainos, gal išskyrus labiau instrumentuotą finalinę — „lopšinę“, pačiame originalė neškamba taip lyriškai mélodingai, kaip pagiedautų recenzentes, taip saldžiai sklandžiai, kaip dešimtmeciais mūsų klausia pratinta per radiją, pritariant Grygo muzikai. Subanalintas lietuviškas dainuojamas tekstas maža ką bendro turi su Ibsenu, su siaurietiškai rūstoku, gruoblietu jo lyrizmu.

IV veiksmo Sylveigos dainos origine turime tą pačią 4 kirčių toniką, kaip ir apsupančiam dainą Però monologu fekste, laisvakas improvizacines intonacijas (iuk Sylveiga kuria šią dainą dirbdama — verpdama ir protarpiai šaukdama ožkas), tik su dainiškai skambiais gretutiniai vyriškais rimais; šioje dainoje jaučiamie labiau valinga, nei ilgesingai lyrinę gaidia.

^{*)} Kirtis pažymėtas juodu šriftu.

Zinoma, tą išpūdį iš dalies lemia ir pačios norvegų kalbos garsinė sandara. (Originalo tekstas leidiny — Henrik Ibsen, Peer Gynt, 14. opplag, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 1966, 92 p.).

Versdama šios populariausios Sylveigos dainos tekštą, stengiaus kuo autentiškai atkurti jos nuotaiką, vaizdus ir skambesį, nevengdama religinio patoso, nemodernindama ir nesenentalindama, o tik įausdama tokį gundantį lietuvišką „rymosiu“ ir kiek palengvinama strofą ritminiui atžvilgiu, — vis dėlto sugestijoje kad ir vėliau surukta Grygo muzika... Pagal jo melodiją teksto skambėjimas ir buvo patikrintas (vertimo 182 p.).

Panaši „slenkstéta“ improvizacinė ritmika, aiškūs vidiniai rimai, ilgesinga intonacija, regis, būdinga V veiksmo pirmos Sylveigos dainos vertimui (orig. 123 p., vert. 244 p.). Taigi galima ginčytis dėl mano prisiimto „ištikimos — bet ar gražios? — žmonos“ vaidmens, vertėjų žargonu šnekant, tačiau šiuo atveju recenzentui, apskritai lyg ir apgyviasiam tą nelengvą kelią, reikėtų būti iki galo nuoseklam ir bent konkretių tekstu (norvegiško—naujausiai rusiško—lietuviško) palyginimu argumentuoti savo lengvai mestą sunkų priekaištą, girdi, vertime „ypač dėl lyrizmo stokos nukenčia Sylveigos paveikslas“, kurio esmė, pasak recenzento, „išreikšta lyrinėmis dainomis“.

Trečia. Kritikuodamas ekviritmijos požiūriu I ir II veiksmus, recenzentas neteisingai nurodo, esą, „vertime keturių kirčių toninės eilės paprastai 11 skiemenu ar daugiau, tuo tarpu originalo tonizmas taupesiis (9—11)“, ir tuo remdamasis teigia, esą, vertime „keturis kirčius apsupa gausus nekirčiuotų skiemenu skaičius, atsleidžia poetiniu organizmu „raumenys“. Dar anksčiau apibendrinimai pasakyta, kad „I ir II veiksmo ritmika dar sunkiai pagauanam“ ir kad „iš pradžių T. Rostovaitė tarsi pati nebuvo apsiplatusi su tonizmu“ (pabrakta cituojant — T. R.). Ir pastai pos pabaigoje — kaip iliustracija — recenzento nuomone, nevykuojios vertimo išstraukos citata („Visa parapija vejas viagi...“).

Patikslinant tenka priminti, jog pusę (o ne tik pradžiaj) I veiksmo sudaro taisyklingas keturpėdis choré-

jas, kuris vertime taisyklingai ir atkurtas, ogi toliau sekancijoje 4 kirčių tonikoje — tiek originalo, tiek vertimo, tiek I ir II, tiek V (kuris geriausiai ivertintas) veiksmo — eilutes skiemenu skaičius svyruoja tarp 9 ir 13 (retkarčiai — 8).

Dinamiškesnės, „spyruokliuojančios“ eilutes su kritika erzjančiom ritminėm dialogu „duobėm“ — t. y. loginėm-intonaciniem pauzėm — eina pakaitom, sakysim, su „tūrštu“ keturpėdziu amfibrachiui, turinciu nepastovią anakrūze (priestaktį). Ši gyva ritminė-intonacine išvalrovė, atspindinti natūralios žmogaus kalbos ir minčių ritmini netolygumą ir sauganti vertėjų nuo silabotonisko valso „sūpuoklės“, ryškėja kaip tik ir kritikuojamo II v. fragmento origine, kurio struktūra vertime beveik nukopijuota, išskyrus vyrišką rimą pradžioje. Vėlgi — kiek ištiesinant eilutes melodinę „kreivę...“ (originalo 30 p., vertimo 67 p.).

Maža to, greta 4 kirčių originale vienur kitur pasi-
taliko dar ilgesné — 5 kirčių — eilutė, kurios vertime kiek galėdama vengiai — vis to frazės „raumeningumu“, dinamikumo dėlei, ir išleidau tik išimtiniais at-
vejais (taip pat ir šiuo) vaizdo pilnumo, sodrumo ar
patetikos varden. Tais pačiais — dinamikos — sume-
timais beveik visiškai atsisakyta originale tarpais pa-
sitaikantių daktolinių rimų.

Tačiau nesiryžau ir ateity Nesiryžčiau tos dinamikos varden ritminiu-sintaksiniui atžvilgiu suniveliuoti mas-
laus, lėtoko (ypač II veiksmo pirmoj pusėj) Dovrės Se-
nio postringavimo ir šmaikštus Pero ir Žaliaskarės kapojimosi, kurį kritikas iškelia kaip gero vertimo pa-
vyzdį; taip pat, kaip ištrinti skirtumą tarp laisvakai plaukiančios monologo eilutės ir sukapotos padalintos 2—3—4 personažams eilutės, kurios ritmika, be abejio,
kiek sunkiau pagauanama. Tieki „taisyti“ Ibseną, eidama (kad ir relatyvios) ištikimybės keliu, nesijaučiu tu-
rinti teisės.

Be abejio, šliuoti vertimą, siekiant didesnio prasmės adekvatūsumo, išraiškos organiškumo, geresnių rimų bei asonansų, galima dar keletą metų, o gal ir visą gyvenimą. (Prisiminkime, kad Getės „Faustas“ patyrusio vertėjo A. Churgino buvo verčiamas kone dešimtmetį.) Gal būt, antroji „Pero Giunto“ laida, jeigu ji kada pasirodys, bus tobulesnė ir pelnys daugiau simpatijų. Baigdama noriu šia proga padėkoti per spaudą mūsų neprilygstanam stilistui Dominykui Urbui, kurio pritarimai ir patarimai lemiamoje stadijoje palaikė pa-
sitikėjimą savimi ir padėjo gimi lietuviškam „Perui Giuntui“ be didesnių ydu.

TATJANA ROSTOVAITĖ

74.11.2. LMII